

SSC Weekly Focus

บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศไทยรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๔๕/๕๖ | ๑๙ - ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๖

“ญี่ปุ่น” สมาชิกล่าสุดเข้าร่วมความตกลง TPP

การเข้าเป็นสมาชิก TPP ลำดับที่ ๑๒ ของญี่ปุ่นครั้งนี้ ถือเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะเข้ามาพลิกเกมการค้า โดยญี่ปุ่นไม่เพียงเป็นฟันเฟืองที่จะสร้างให้ TPP เป็นเขตการค้าเสรีขนาดใหญ่เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทั้งด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจระดับทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ และญี่ปุ่นอีกด้วย อีกทั้งยังอาจเป็นต้นแบบของกรอบการค้าเสรีทั่วโลกได้ ส่วนในมุมของไทยนั้น อาจใช้แนวทางการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง TPP ของญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในกรณีศึกษา ประกอบกับการตรวจสอบความพร้อมของตนเอง รวมทั้งศึกษาเชิงลึกในบางประเด็นที่มีความอ่อนไหวต่อไทย เพื่อเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย...

แนวโน้มสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมโลก

ภาพรวมเศรษฐกิจโลกยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเอเชียอย่างต่อเนื่อง และหากมองหนึ่งในประเทศที่มีการเคลื่อนไหวอย่างมีนัยยะสำคัญต่อภาพรวมเศรษฐกิจคงหนีไม่พ้นประเทศแห่ง “แดนอาทิตย์อุทัย” โดยเมื่อวันที่ ๒๓ ก.ค.๕๖ ญี่ปุ่นได้กลายเป็นสมาชิกลำดับที่ ๑๒ ของความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นเอเชีย - แปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership หรือ TPP) ตามหลัง ออสเตรเลีย บรูไน แคนาดา ซิลิ มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ เปรู สิงคโปร์ เวียดนาม และสหรัฐฯ ซึ่งมีผลทำให้ TPP มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ถึง ๑ ใน ๓ ของการค้าทั้งหมดหรือคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของ GDP ทั่วโลก

“ญี่ปุ่น” สมาชิกใหม่ในกลุ่ม TPP

TPP ที่ญี่ปุ่นเพิ่งเข้าร่วมนั้นได้กลายเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศเอเชีย - แปซิฟิก เพราะความยั่งยืนของอิทธิพลสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้ กับความพยายามฟื้นฟูเศรษฐกิจญี่ปุ่นต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างแดนอินทรีกับแดนอาทิตย์อุทัย เป็นเสมือนพันธมิตรที่สัญญาว่าจะร่วมมือต่อต้านแดนมังกร ซึ่งญี่ปุ่นจะเป็นเครื่องมือในการขยายการส่งออกของสหรัฐฯ ที่สำคัญต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังช่วยอุดช่องโหว่ด้านเศรษฐกิจของนโยบายรุกเอเชียของสหรัฐฯ ผ่านการเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ลดการพึ่งพาการค้ากับจีน ที่สำคัญจะช่วยดึงสหรัฐฯ เข้าสู่การแข่งขันทำ FTA อีกครั้ง ไม่เพียงเท่านั้น TPP ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐฯ กับเอเชียซึ่งกำลังอยู่ในช่วงหวาดระแวงการขยายแสนยานุภาพทางทหารของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่นที่ยังมีข้อพิพาทกับจีนประเด็นกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนตะวันออก

เส้นทาง TPP กับการฟื้นฟูเศรษฐกิจของแดนอาทิตย์อุทัย

อิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จำเป็นต้องพึ่งพาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ดังนั้น การฟื้นฟูเศรษฐกิจญี่ปุ่นจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะในภาคการส่งออกที่จะพ้นจากช่วงตกต่ำได้นั้น จำเป็นต้องดำเนินมาตรการภายในประเทศควบคู่ไปด้วย อาทิ การขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม การลดค่าไฟฟ้า การสร้างแรงจูงใจนักลงทุนต่างชาติ โดยความท้าทายสำคัญที่สุดจะอยู่ที่การลดหรือยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรหลักๆ อย่างข้าว เนื่องจากเกษตรกร คือ ฐานเสียงสำคัญของพรรคเสรีประชาธิปไตยของนายกรัฐมนตรี ชินโซ อาเบะ ทั้งนี้ ญี่ปุ่นคาดหวังว่า สหรัฐฯ และประเทศสมาชิก TPP อื่นๆ จะให้ความร่วมมือในการปฏิรูปเศรษฐกิจญี่ปุ่น อาทิ การลดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งจะช่วยหนุนการปรับโครงสร้างภาคเกษตรกรรม ไม่เช่นนั้น หาก “อาเบะโนมิกส์” ซึ่งเป็นนโยบายเศรษฐกิจของนายอาเบะล้มเหลว จะเกิดความปั่นป่วนต่อเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวอยู่แล้ว โดยมีการคาดการณ์ว่า หากญี่ปุ่นล้มเหลวในการดึงตัวเองออกจากภาวะเงินฝืดแล้ว อาจส่งผลให้เกิด ๒ กรณี ดังนี้

๑. หากการปฏิรูปเศรษฐกิจไม่เป็นไปตามแผน มาตรการอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบ และการใช้งบประมาณขาดดุลเพื่อกระตุ้นการเติบโตจะส่งผลให้เข้าสู่ภาวะเงินดิ่งตัว นั่นคือ เกิดภาวะเงินเฟ้อในระดับสูง การเติบโตหยุดชะงัก อีกทั้งอัตราการว่างงานพุ่งสูงขึ้น

๒. ถ้าญี่ปุ่นขาดดุลการค้าต่อเนื่อง ประกอบกับการเติบโตทางเศรษฐกิจดิ่งลง ในกรณีเลวร้ายที่สุด นักลงทุนและประชาชนอาจหมดความเชื่อมั่นพันธบัตรญี่ปุ่นและแห่มาขอเงินสดคืน โดยหากพิจารณาสัดส่วนหนี้สาธารณะของญี่ปุ่นที่สูงถึงร้อยละ ๒๓๐ ของ GDP การเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๒ ของอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลญี่ปุ่น จะส่งผลให้ต้นทุนการชำระหนี้สูงถึงร้อยละ ๑๐๐ ของงบประมาณแผ่นดิน

ทั้ง ๒ กรณี ล้วนผลักดันให้ญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะล้มละลาย ซึ่งอาจเป็นการซ้ำเติมเศรษฐกิจโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าหายนะทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอาจรุนแรงกว่าวิกฤตยูโรโซนหลายเท่า และหากกรณีเลวร้ายที่สุดอาจทำให้คนญี่ปุ่นสิ้นหวังจากปัญหาเศรษฐกิจ กระทั่งความเป็นชาตินิยมสูงขึ้น เมินสินค้านำเข้าจากต่างชาติ เร่งหาเงินเข้าประเทศด้วยการส่งออก ทำให้ต้องพึ่งพาเงินมากขึ้น นั่นก็หมายความว่า นโยบายมุ่งสู่เอเชีย ถ่วงดุลเงินของสหรัฐฯ ผ่านข้อตกลง TPP อาจล้มไม่เป็นท่า

โอกาส/อุปสรรค/แนวทางตั้งรับของ “ญี่ปุ่น” ต่อ TPP

ญี่ปุ่นมุ่งหน้าตาม “อาเบะโนมิกส์” ด้วย “มาตรการลูกศร ๓ ดอก” คือ

๑. การผ่อนปรนทางการเงินขนานใหญ่
๒. การใช้จ่ายทางการคลังที่ยืดหยุ่น
๓. ยุทธศาสตร์การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ซึ่งลูกศรดอกที่สามมีความสำคัญที่นายอาเบะใช้การเจรจาผ่านกรอบ TPP เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงโครงสร้างภายใต้ยุทธศาสตร์การเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ หัวใจของมาตรการดังกล่าวอยู่ที่ยุทธศาสตร์หลักในการขยายความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และศักยภาพสินค้าส่งออกโดยการลดต้นทุนการนำเข้าสินค้า ซึ่งจะให้ผู้ส่งออกญี่ปุ่นสามารถเข้าถึงตลาดสินค้าในแถบเอเชีย-แปซิฟิกได้มากขึ้น อันจะลดการพึ่งพาการค้าจากจีนได้ ซึ่งญี่ปุ่นให้ความสำคัญการบริการ และการลงทุนหลายด้าน ได้แก่ ๑. ลดอุปสรรคด้านบริการค้าส่งและการจัดจำหน่าย ซึ่งในด้านการค้าปลีก โดยเฉพาะการลงทุนในเวียดนาม และมาเลเซียยังมีข้อกำหนดที่เข้มงวดกับนักลงทุนต่างชาติ เพราะขณะนี้รัฐบาลพยายามผลักดันให้ SMEs ญี่ปุ่นออกไปลงทุนในต่างประเทศ ๒. เสนอเรื่องสิ่งแวดลอมในประเด็นการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่อเป็นโอกาสในการเสนอขายเทคโนโลยี ๓. รัฐบาลญี่ปุ่นกำลังแสวงหามาตรการแก้ไขกำแพงกีดกันทางการค้า เพื่อผลักดันการส่งออกรถยนต์และผลิตภัณฑ์อื่นๆ แต่อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตในอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น การเกษตร ประมง ฟาร์ม และอาจเกิดการว่างงานสูงขึ้น และเนื่องด้วย สินค้าเกษตรเป็นภาคที่มีความอ่อนไหวมากที่สุดของญี่ปุ่น ดังนั้น กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมญี่ปุ่นจึงได้ขอเงินงบประมาณในปี ๒๕๕๖ จัดทำโครงการส่งเสริมปลูกผักและผลไม้ในโรงงานเพื่อการส่งออก ส่งเสริมการสำรวจตลาดในภาคการเกษตร สร้างเครือข่ายในต่างประเทศ และพัฒนาระบบ

การเพาะปลูกในโรงงาน ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุมสภาพแวดล้อม ไม่ใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลง ซึ่งการผลิตนั้นจะป้อนทั้งตลาดในประเทศ และตลาดเอเชียอีกด้วย นั่นก็หมายความว่า ภาคเกษตรของญี่ปุ่นจะเข้มแข็งมากขึ้น เมื่อต้องเปิดตลาดภายใต้ TPP

บทส่งท้าย

การรุกคืบของกรอบความตกลง TPP และกรอบความร่วมมืออื่นๆ นั้น อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นแกนกลางทางสถาปัตยกรรมของเศรษฐกิจในอาเซียน ซึ่งหากอาเซียนไม่กำหนดยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม ก็อาจเกิดผลกระทบต่อการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และหากมองทิศทางการดำเนินการของประเทศไทยแล้วนั้น ควรดำเนินการศึกษาแนวทางการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง TPP เบื้องต้น โดยอาจมองแนวทางการพิจารณาในการเข้าร่วม TPP ของประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกแล้วเป็นกรณีศึกษา ตรวจสอบความพร้อมของตนเองโดยดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ และดำเนินการศึกษาเชิงลึกในบางประเด็นที่มีความอ่อนไหวต่อไทย เพื่อประกอบการตัดสินใจในการอนุมัติกรอบแนวทางการเจรจา รวมถึงเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย อีกทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกไทยควรริบฉกฉวยโอกาสขยายตลาดต่างประเทศก่อนที่จะต้องเผชิญกับการแข่งขันกับญี่ปุ่นที่กำลังสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรด้วยการพัฒนาสินค้าเกษตรแบบปลอดสารพิษ ซึ่งมีทิศทางเดียวกับนโยบายของไทยที่ส่งเสริมการปลูกพืชอินทรีย์ หรืออีกทางหนึ่ง คือ ไทยควรร่วมมือกับญี่ปุ่นโดยนำเข้าเทคโนโลยีของญี่ปุ่นมาพัฒนาสินค้าของไทยในอนาคต...

ข้อมูลอ้างอิง

- ◆ ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๖, <http://www.rubberthai.com/rubberthai/index.php?>
- ◆ มกอช./สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงโตเกียว, ๒๖ เมษายน ๒๕๕๖
- ◆ <http://www.aecnews.co.th/world/read/781>
- ◆ <http://www3.nhk.or.jp/nhkworld/thai/top/news03.html>
- ◆ <http://www.dtn.go.th/index.php?>